

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 13:338.24(477)

Мартинюк О.А.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Міжнародного гуманітарного університету***Курдибанська Н.Ф.***викладач кафедри менеджменту
Міжнародного гуманітарного університету*

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті розглянуто сучасний стан Одеського регіону, а саме соціально-економічні показники, демографічний стан та стан оснащення медичними закладами. Досліджено наявні лікарні, амбулаторно-поліклінічні та санаторно-курортні та оздоровчі заклади. Сформовано стратегічні пріоритети розвитку медичних закладів та закладів охорони здоров'я в Одеському регіоні.

Ключові слова: Одеський регіон, система амбулаторно-поліклінічних закладів, система лікувально-профілактичних закладів, стан медичних закладів, конкурентні переваги, напрями розвитку.

Мартынюк Е.А., Курдыбанская Н.Ф. АНАЛИЗ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПРИОРИТЕТОВ РАЗВИТИЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ ОДЕССКОГО РЕГИОНА

В статье рассмотрено современное состояние Одесского региона, а именно социально-экономические показатели, демографическое состояние и состояние оснащения медицинскими учреждениями. Исследованы имеющиеся больницы, амбулаторно-поликлинические и санаторно-курортные и оздоровительные заведения. Сформированы стратегические приоритеты развития медицинских заведений и заведений здравоохранения в Одесском регионе.

Ключевые слова: Одесский регион, система амбулаторно-поликлинических учреждений, система лечебно-профилактических учреждений, состояние медицинских учреждений, конкурентные преимущества, направления развития.

Martunyk E.A., Kurdybanska N.F. THE ANALYSIS OF STRATEGIC PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF MEDICAL INSTITUTIONS IN THE ODESSA REGION

In article reviews the current status of the Odessa region, namely socio-economic indicators, demographic situation and the status of equipment of medical institutions. Researched existing hospitals, outpatient and sanatorium-resort and health establishments. Formed strategic priorities for the development of medical institutions and health care institutions in the Odessa region.

Keywords: Odessa region, system of out-patient and polyclinic institutions, system of treatment-and-prophylactic establishments, condition of medical institutions, competitive advantages, directions of development.

Постановка проблеми. Проблема охорони здоров'я вкрай необхідні для сучасної України, оскільки економічний розвиток країни тісно пов'язаний з наявністю працездатного населення, кількістю трудових ресурсів та загального стану здоров'я населення. Для реалізації цілей державної політики кожен новий уряд розробляє та затверджує «Стратегію розвитку», такий нормативний документ в Одеській області затверджувався в 2011, 2013 та в 2015 рр.

В останній редакції він називався «Стратегія економічного та соціального розвитку одеської області до 2020 року». Його метою є досягнення європейських стандартів життя населення та динамічного розвитку територіальної громади на основі визначених пріоритетів та консолідації зусиль влади, бізнесу й громадськості на їх реалізацію. У документі підкреслено, що соціальній сфері належить провідне місце, оскільки людина знаходиться у центрі уваги та визначені основні умови забезпечення життєдіяльності та гармонійного розвитку особистості протягом життя кожного пересічного громадянина. Особливості демографічної ситуації та стану здоров'я населення, соціально-економічні зміни, нові вимоги до якості та обсягів медичної допомоги та способу життя громадян мають бути зображені в пріоритетних напрямах управління економікою охорони

здоров'я на регіональному рівні. Але документи існують, а кардинальних змін та покращення не настає, саме тому виникає нагальна потреба в розгляді та виокремленні пріоритетних напрямів та шляхів впровадження в життя Одеської області як дієвого механізму економічних зрушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання охорони здоров'я широко розглядається у вітчизняній науковій літературі. Так, Н. Солоненко було впорядковано основні положення економіки охорони здоров'я. В. Лехан та В. Рудий запропонували шляхи розвитку охорони здоров'я. Г. Слабкий та М. Шевченко розробили стратегію розвитку системи охорони здоров'я. М. Балджи присвятила дослідження питанням управління економікою здоров'я, а О. Мартинюк розглянула необхідність та можливості інтеграції економіки здоров'я та економіки знань для стратегії розвитку медичних закладів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання управління економікою здоров'я та особливо розгляду пріоритетних напрямів для Одеського регіону є актуальними й потребують подальшого дослідження з урахуванням геополітичних, економіко-політичних та інших факторів, які постійно впливають на державу та регіон. Зазначимо, що прийняття нормативних документів не є дієвим

механізмом економічних перетворень, необхідно не лише розробити стратегію, а й діяти. Але кардинальні зрушення потребують великих ресурсів, зусиль та часу, а іноді приводять до негативних неочікуваних наслідків. Тому, на наш погляд, м'які, еволюційні зміни, мізерне фінансування та надання економічної свободи представникам малого та середнього бізнесу зможуть стати рушійною силою позитивних змін і зростання для досягнення пріоритетів сталого розвитку для Одеси, Одеської області та всієї держави.

Метою статті є аналіз стратегічних пріоритетів розвитку медичних закладів та закладів охорони здоров'я Одеського регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одеська область є одним із найбільших регіонів нашої країни. Вона завжди займала виняткове місце не лише серед українських регіонів, а й на міжнародній арені. В Одеському регіоні вдало працюють великі підприємства транспорту, машинобудування та металообробки, хімічної та нафтохімічної, харчової та легкої промисловості, туристично-рекреаційного комплексу, медичних закладів і закладів охорони здоров'я та інших галузей.

Останнім часом суттєво зростає обсяг інвестицій в економіку Одеської області: в Одеський регіон надійшло 418,3 млн дол. прямих іноземних та 263,7 млрд грн капітальних інвестицій у 2014–2015 рр.

До конкурентних переваг регіону можна віднести:

- вигідне географічне положення (приморське та прикордонне), яке особливо важливе для розвитку співпраці з країнами Європи, Азії та Африки;

- розвинена транспортна інфраструктура, до складу якої входять найбільші морські торговельні порти, судноплавні компанії та судноремонтні заводи, розвинені залізничне та автодорожнє господарство;

- високий потенціал індустріального сектора, який представлений такими сферами, як виробництво продуктів нафтоперероблення, машинобудування, металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів, хімічна та нафтохімічна промисловість, легка промисловість;

- потужний аграрний сектор, якому сприяють теплий помірно-континентальний клімат та чорноземні ґрунти з великим відсотком природної родючості;

- перспективний туристично-рекреаційний комплекс – морський клімат, піщані береги, цілющі грязі та джерела мінеральних вод дають змогу Одеській області бути в трійці лідерів з розвитку оздоровчо-рекреаційного комплексу;

- розвинена ринкова інфраструктура;

- велика матеріально-сировинна база;

- значний науково-освітній потенціал.

Адміністративно-територіальний устрій включає 26 адміністративних районів (Ананьївський, Арцизький, Балтський, Березівський, Білгород-Дністровський, Біляївський, Болградський, Великомихайлівський, Іванівський, Ізмаїльський, Кілійський, Кодимський, Комінтернівський, Котовський, Красноокнянський, Любашівський, Миколаївський, Овідіопольський, Ренійський, Роздільнянський, Савранський, Саратський, Тарутинський, Татарбунарський, Фрунзівський, Ширяївський), 19 міст, у тому числі 7 обласного значення (Одеса, Ізмаїл, Іллічівськ, Білгород-Дністровський, Котовськ, Теплодар і Южне) та 12 міст районного значення (Ананьїв, Арциз, Балта, Березівка, Біляївка, Болград, Кілія, Вилкове, Кодима, Рені, Роздільна, Татарбунари), 33 селища міського типу, 439 сільських рад та 1 125 сільських населених пунктів [83, с. 96]. На сьогодні область займає територію 33,3 тис. км².

Обласний центр – м. Одеса (середня чисельність населення за 2014 р. становить 1 016,8 тис. осіб). Найбільші міста – Одеса, Ізмаїл, Іллічівськ, Білгород-Дністровський. Серед міст Одеської області переважають малі міста з населенням до 50 тис. осіб.

Чисельність наявного населення області станом на 1 січня 2015 р. становила 2 396,4 тис. осіб, з них 66,9% – міське населення, 33,1% – сільське. Середня щільність проживання населення дорівнює 71,9 особи/км². Найбільш густозаселені приміські райони та задністровська частина області, найменше – центральна та північна частини. На території Одеської області проживають 133 національності та народності [7, с. 179].

Статеві-віковий склад населення – одна з найважливіших демографічних, економічних та соціальних характеристик. У статеві-віковій структурі населення області переважають жінки. Станом на 1 січня 2014 р. чисельність жінок становила 1 265,7 тис. особи (53,1% постійного населення області), чисельність чоловіків – 1 119,7 тис. особи (46,9%).

Система лікувально-профілактичних закладів регіону досить широко представлена, медичну допомогу населенню надають заклади охорони здоров'я різних рівнів та відомчої підпорядкованості.

Мережа закладів охорони здоров'я впродовж 2013–2015 рр. мала тенденцію до скорочення лікарень та збільшенню амбулаторно-поліклінічних закладів, що певним чином було зумовлено процесом оптимізації. Так, кількість лікарень скоротилася із 143 до 92 одиниць, амбулаторно-поліклінічних закладів зросла з 413 до 440 одиниць.

При цьому відповідно кількість лікарняних ліжок скоротилася з 22,4 до 20,0 тис. одиниць, а планова місткість амбулаторно-поліклінічних закладів зросла з 49,0 до 49,6 тис. відвідувань за зміну. Також зросла кількість станцій (відділень) швидкої медичної допомоги з 51 до 73 одиниць.

За період 2013–2016 рр. було введено в експлуатацію лікарняних закладів на 57 ліжок, амбулаторно-поліклінічних закладів – на 1 458 відвідувань за зміну. Кількість лікарів усіх спеціальностей зменшилася з 11,7 до 11,3 тис. особи, середнього медичного персоналу з 22,4 до 20,9 тис. особи. Забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей на 10 тис. населення в 2015 р. становила 47,4 особи, середнім медичним персоналом – 87,7 особи.

Таблиця 1

Кількість медичних закладів в Одеській області

Назва закладу	Кількість од.
Санаторно-курортних й оздоровчих закладів	32
Дитячих закладів оздоровлення та відпочинку	138
Установ готельного типу	136

В адміністративних районах області станом на 1 січня 2016 р. утворені та діють 37 центрів первинної медико-санітарної допомоги, з яких 36 – функціонують як самостійні юридичні особи.

Медичну допомогу населенню регіону надають 235 закладів, у тому числі 219 установ, які утримуються за рахунок місцевих бюджетів. Серед наявних лікарняних установ місцевого бюджету зареєстровано: 16 міських лікарень, 25 центральних районних лікарень, 11 диспансерів різного профілю, 6 стоматологічних поліклінік, 4 будинки дитини, 2 дитячі санаторії.

Кількість закладів охорони здоров'я та медичних закладів в Одеській області становить 505 установ,

з яких 450 – ввійшли до складу центрів первинної медико-санітарної допомоги як структурні підрозділи.

У результаті модернізації мережі закладів охорони здоров'я кількість стаціонарних ліжок становить 17 041 од. (скорочено 236 стаціонарних ліжок), при цьому показник забезпеченості ліжками знизився до 71,4 на 10 тис. населення.

Кількість ліжок денних стаціонарів в амбулаторно-поліклінічних закладах (відділеннях) області зросло до 3 295 од. (забезпеченість – 13,82 на 10 тис. населення).

На утримання закладів охорони здоров'я області виділено 2,4 млн грн (разом з позабюджетними коштами), що в розрахунку на 1 жителя області становить 1 003,46 грн проти 1 001,9 грн у 2015 р.

Протягом 2015 р. продовжувалася щомісячна виплата в розмірі 200,0 грн медичним працівникам закладів охорони здоров'я, які розташовані у сільській місцевості як частина діяльності щодо впровадження пакету місцевих «матеріальних стимулів».

В області з метою попередження інфарктів та інсультів, які є наслідками підвищеного тиску, здійснювалось впровадження часткового відшкодування вартості лікарських засобів для лікування осіб з гіпертонічною хворобою. У цілому по території області в пілотному проекті залучені 314 аптек для відшкодування вартості ліків, загальний обсяг яких досягнув 7,9 млн грн.

З початку року в галузі медицини:

1) відкрито: сільську лікарську амбулаторію загальної практики/сімейної медицини (с. Візирка Комінтернівського району); відділення для недоношених дітей у дитячій міській лікарні № 2 ім. академіка Б. Резніка (м. Одеса); ангіографічну операційну в університетській клініці Одеського національного медичного університету; басейн для аквагімнастики в міській дитячій лікарні № 3 (м. Одеса);

2) придбано: три нові санітарні автомобілі для Біляївської станції екстреної медичної допомоги; сучасну рентген-установку «С-дуга» – MСAplus для Військово-медичного клінічного центру Південного регіону; базову відеоендоскопічну систему Fujinon серії EVE для Дунайської басейнової лікарні на водному транспорті (м. Ізмаїл); медичне обладнання, яке дозволяє проводити малоінвазивні оперативні втручання на плечових і колінних суглобах, для КУ «Міська клінічна лікарня № 11» (м. Одеса); обладнання на загальну суму майже 257,0 тис. грн у межах благодійної акції «День Щастя в Мак-Дональдз» для Одеської обласної дитячої клінічної лікарні та отримано гуманітарну допомогу від Швейцарії – багатofункціональні ліжка для поранених бійців, посуд і постільну білизну загальною вартістю близько 16 тис. євро для Одеського військового госпіталю.

У межах Закону України «Про екстрену медичну допомогу» Одеська область отримала за державним розподілом 78 санітарних автомобілів «Швидка медична допомога».

Незважаючи на наявність первинних медичних закладів, доступність медичного обслуговування знаходиться на низькому рівні. Це зумовлено значною відстанню між обласним центром та районами, відсутністю зручного транспортування хворих, проведенням профілактичних заходів, значною кількістю населення похилого віку, відсутністю фахівців-медиків у сільській місцевості тощо. Зважаючи на це, в 2012 р. в Одеській області була ухвалена програма «Народний медогляд», що передбачає реалізацію масового медичного огляду населення профільними

лікарями-фахівцями з метою проведення глобального моніторингу стану здоров'я населення області.

Основою підвищення ефективності охорони здоров'я, на нашу думку, є вдосконалення його управління, що має поєднувати державне регулювання на різних рівнях (загальнодержавному, регіональному, локальному), саморегулювання та саморозвиток на макrorівні та громадське регулювання з боку населення. Це відповідатиме типовій формі поєднання елементів ринкової саморегуляції з елементами демократичного державного регулювання, що притаманна сучасній соціально-спрямованій економіці. Така структура повинна забезпечити, по-перше, доступність науково обґрунтованого набору медичних послуг для всіх громадян шляхом впровадження та дотримання нормативів фінансування та матеріально-технічного постачання охорони здоров'я, впровадження стандартів медичного обслуговування, а по-друге, забезпечить ефективність системи охорони здоров'я завдяки підвищенню відповідності суспільних видатків та досягнутих за їх допомогою результатів державним цілям і гарантіям в охороні здоров'я; економічну ефективність як з точки зору доцільності витрат, так і забезпечення позитивного ефекту від раціоналізації розподілу ресурсів між різними виробниками медичних послуг, оптимізації співвідношення стаціонарних й амбулаторно-поліклінічних послуг, вдосконалення територіальної структури охорони здоров'я; інституційну ефективність внаслідок створення нової системи управління шляхом поєднання централізованої й децентралізованої її моделей.

Висновки. Для сприятливого розвитку медичних закладів і закладів охорони здоров'я в Одеській області необхідно звернути увагу саме на розвиток малого й середнього бізнесу у сфері охорони здоров'я та туристично-рекреаційної інфраструктури. Оскільки щорічно Одеса приймає понад 1 млн туристів.

У межах міста та його передмість функціонують установи санаторного лікування, заклади оздоровлення й відпочинку, туризму. Послуги санаторного лікування надають санаторії, санаторії-профілакторії, лікувально-оздоровчі центри та комплекси. Заклади оздоровлення й відпочинку міста представлені пансіонатами, будинками та базами відпочинку, молодіжними спортивно-оздоровчими таборами, дитячими оздоровчими центрами й базами.

Загальна місткість санаторно-курортних й оздоровчих закладів міста становить 10 593 од. (ліжко-місце). Послугами медичних закладів у 2015 р. скористалися 67 980 осіб. Місткість дитячих закладів оздоровлення та відпочинку становить 3 774 од. (ліжко-місце).

Підвищення якості та доступності медичних послуг повинні здійснюватися за такими напрямками:

1. Підвищення рівня забезпеченості медичними послугами (розвиток та вдосконалення мережі закладів охорони здоров'я, особливо в сільській місцевості).
2. Подальший розвиток та вдосконалення організації центрів первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини.
3. Удосконалення створеної єдиної системи екстреної медичної допомоги населенню області.
4. Оснащення перинатальних центрів на базі КУ «Одеська обласна клінічна лікарня» та Ізмаїльська міська лікарня.
5. Створення сучасних лікувальних комплексів надання спеціалізованої медичної допомоги.
6. Соціальний захист та соціальне обслуговування населення, у тому числі тимчасово переміщених осіб.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Балджи М. Актуальні питання управління економікою охорони здоров'я регіону (на прикладі Одеської області) / М. Балджи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream>.
2. Жаліло Я. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: [монографія] / Я. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.
3. Кендюхов О. Стратегія соціально-економічного розвитку України: мета, завдання і ключові проблеми / О. Кендюхов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2009_47/st_47_01.pdf.
4. Мартинюк О. Імплементція парадигми економіка здоров'я – економіка знань в стратегію розвитку медичних закладів / О. Мартинюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 13. – С. 106–110.
5. Основні шляхи подальшого розвитку охорони здоров'я в Україні / за заг. ред. В. Лехан, В. Рудого. – К.: Вид-во Раєвського, 2005. – С. 17–22.
6. Солоненко Н. Економіка охорони здоров'я: [навч. посібник] / Н. Солоненко. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – 415 с.
7. Лехан В. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: український вимір / В. Лехан, Г. Слабкий, М. Шевченко. – К., 2009. – 128 с.
8. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.odessa.gov.ua/files/oda/dod_do_r_shennya_straten_ua_2020.pdf.

УДК 658.15(045)

Маршук Л.М.

асистент кафедри фінансів

Вінницького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Статтю присвячено обґрунтуванню теоретичних основ сутності поняття «потенціал підприємства» та його формування. Проаналізовано вплив кожного ресурсу потенціалу на діяльність підприємства. Досліджено механізм і принципи формування фінансово-ресурсного потенціалу підприємств, визначено внутрішні та зовнішні чинники розвитку. Проаналізовано досягнутий рівень ефективності використання та вплив на рівень виробництва продукції підприємством.

Ключові слова: потенціал, потенціал підприємства, фінансовий потенціал, ресурсний потенціал, фінансово-ресурсний потенціал, формування потенціалу підприємства.

Маршук Л.М. ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье обоснованы теоретические основы сущности понятия «потенциал предприятия» и его формирование. Проанализировано влияние каждого ресурса потенциала на деятельность предприятия. Исследован механизм и принципы формирования финансово-ресурсного потенциала предприятий. Определены внутренние и внешние факторы развития. Проанализированы достигнутый уровень эффективности использования и влияние на уровень производства продукции предприятием.

Ключевые слова: потенциал, потенциал предприятия, финансовый потенциал, ресурсный потенциал, финансово-ресурсный потенциал, формирование потенциала предприятия.

Marshuk L.M. PRINCIPLES OF FORMATION OF FINANCIAL AND ENTERPRISE RESOURCE POTENTIAL

The article is devoted to substantiation of theoretical foundations essence of the concept «potential of the company» and its formation, the influence of each resource potential in the company. The mechanism and principles of financial resources of the companies identified internal and external factors of development. Analyzed the achieved level of efficiency and impact on production now.

Keywords: potential, potential of the company, financial potential, resource potential, financial resource potential, capacity building enterprise.

Постановка проблеми. Фінансово-ресурсний потенціал є одним з основних факторів, який визначає успішність роботи підприємства в сучасних умовах ринку: чим він вищий, тим більш конкурентоспроможним та інвестиційно привабливим є підприємство. Зазвичай під цим терміном розуміють сукупність наявної та потенційної здатності збільшення потенціалу суб'єкта господарювання. В умовах мінливого ринкового середовища України перед суб'єктами господарювання постають проблеми ефективного використання наявних ресурсів, пошуку резервів підвищення продуктивності діяльності, оптимізації структури майна. Для вирішення цих проблем служби фінансового менеджменту підприємства мають управляти його фінансово-ресурсним потенціалом, що зумовлює актуальність теми дослідження. Отже, існує об'єктивна потреба у формуванні механізму управління фінансово-ресурсним потенціалом підприємств, інтегрованого зі стратегічним баченням розвитку підприємства на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення проблем управління фінансово-ресурсним потенціалом підприємств розглядалися у наукових розробках учених-економістів, зокрема, О.В. Ареф'євої, О.І. Амоші, В.П. Бабича, Я.Г. Берсуцького, В.М. Гриньової, В.Б. Занги, М.І. Іванова, О.М. Кизими, Т.С. Клебанової, М.М. Лепи, П.А. Орлової, В.С. Пономаренка, О.І. Пушкаря, Л.В. Руденко, О.М. Тридіда, Д.К. Шевченка, Б.Г. Шелегеди та ін. Однак, незважаючи на значні досягнення в теорії управління фінансовим потенціалом підприємств, є низка проблем, які залишаються предметом дискусій та обговорень учених і потребують ґрунтовного дослідження.

Метою статті є дослідження механізму та принципів формування фінансово-ресурсного потенціалу підприємств, визначення внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема формування фінансово-ресурсного потенціалу